

in qua catholicæ doctrinæ adversus Pelagianos assertæ summa capita exhibuit, hæc sub initium adjiciens (a) : *Itaque, frater charissime, quamvis non te videamus oculis carnis, animo tamen in fide Christi, in gratia Christi, in membris Christi tenemus, amplectimur, osculamur.*

4. Hujusce Augustinianæ epistolæ fragmentum recitat Prosper; qui pastorem Xysti vigilantiam laudans, ista præmittit (b) : *Confidimus Domini protectione præstandum, ut quod operatus est in Innocentio, Zosimo, Bonifacio, Cælestino, operetur in Xysto; et in custodia Dominici gregis hæc sit pars gloriæ huic reservata pastori, ut sicut illi lupos abegere manifestos, ita hic depellat occultos: illo auribus suis doctissimi senis (Augustini) intonante sermone, quo collaborantem secum hortatus est, dicens (c) : « Sunt enim quidam qui justissime damnatas impietates adhuc liberius defendendas putant : et sunt qui occultius penetrant domos, et quod in aperto clamare jam metuunt, in secreto seminare non quiescunt. Sunt autem qui omnino siluerunt, magno timore compressi; sed adhuc corde retinentes quod ore proferre non audent; qui tamen esse fratribus possunt ex prioribus dogmatis defen-*

sione notissimi. Proinde alii severius coercendi, alii vigilantius vestigandi; alii tractandi quidem lenius, sed non segnius docendi : ut si non timentur, ne perdant; non tamen negligantur, ne pereant. »

5. Prosperi vota rebus præclare gestis comprobavit Xystus in Petri cathedra constitutus. Id porro cumulate satis testantur ejus epistolæ, quas Coutantium secuti rursus edidimus : ex quarum una locum recitans Vincentius Lirinensis, hæc habet (d) : *Ad extremum adjecimus... apostolicæ sedis auctoritatem, ... scilicet sancti papæ Xysti, qui nunc Romanam Ecclesiam venerandus illustrat.... Ait ita sanctus papa Xystus in epistola quam de causa Nestorii Antiocheno misit episcopo (e) : « Ergo, inquit, quia, sicut ait Apostolus, fides una est quæ evidenter [Al. et vincenter] obtinuit, dicenda credamus, et tenenda dicamus. » Que sunt tandem illa credenda et dicenda? Sequitur, et ait : « Nil ultra, inquit, liceat novitati, quia nihil addi convenit vetustati. Perspicua majorum fides et credulitas nulla cæni permixtione turbetur. » Omnino apostolicæ : ut majorum credulitatem perspicuitatis lumine ornaret, novitias vero profanitates cæni permixtione describeret.*

(a) Aug. epist. 194, num. 2.

(b) Prosp. contr. Collat. cap. 21, al. 44, num. 4.

(c) Aug. epist. 194 cit., num. 2.

(d) Vinc. Lir. Common. 2. cap. 32.

(e) Xyst. ep. 6, num. 7, infra.

NOTITIA SCHOENEMANNI.

(Ex Schoen. Bibl. Hist. litt. tom. II.)

§ I. Vita Xysti papæ.

Ortu Romanus, Cælestino successit anno 432, ordinatus secundum Baronium 26 die Aprilis, Pagio judice die 24 mensis Julii. Hic dum adhuc in presbyterio constitutus esset, odio in Pelagium et Cælestium nomen suum in clytium fecit. Nam cum nescio quo pacto fama aliqua suborta esset, Xystum non solum Pelagii doctrinæ favere, sed ipsorum etiam Pelagianorum amicum ac patronum esse : adeo animo incensus est ad hanc calumniam diluendam, ut primus in concilio Cælestii causa a. 418 habito anathema in eum pronuntiaret. Mox etiam litteris ad Augustinum et Alypium scriptis doctrinam suam de gratia ita explicavit, ut ille sibi magnopere eam probari atque placere epistolis etiamnum superstitionibus significaret. Quæ omnia ei non potuerunt non prodesse ad consequendum summum ecclesiasticæ dignitatis apicem. Contigit autem, ut in ipsa ordinatione ejus adessent legati Cyrilli Alexandrini aliorumque episcoporum pacis in Oriente componendæ causa ad præcessorem ejus missi; quapropter eximie lætatur in epistola ad Cyrillum de ordinatione sua data. Cyrillo enim et Ephesini concilii placitis Cælestini exemplo fortiter adhæsit frustra que ab iisdem eum alienare conati sunt Eutherius Thyanensis et Helladius Tarsensis, episcopi, licet vere non minus quam graviter ipsi seripsissent, Nestorium æque ac alios episcopos injuste esse damnatos, duodecim Cyrilli capitula bla-

phemam esse novitatem universæ scripturæ contrariam, legitimasque et antiquas sanctorum Patrum traditiones anathematizantem, gesta illius concilii sine ratione et legibus et ab ipso principe reprobata omninoque Cyrilli effrenatam in illis fuisse licentiam. Tanto majus ipsi gaudium fuit mutatio Joannis Antiocheni, qui ipso imperatore hortante tandem se sententiæ in Nestorium prolatae assentire et Maximianum pro episcopo Constantinopolitano agnoscere professus erat. Inter extremas ejus laudes referre solent, quod a Prospero accepimus, eum Juliani artes, quibus iterum in Ecclesiæ catholicæ communionem irreperere conatus sit, vigilantia sua elusisse. Obiit ex Baronii calculo die 28 Martii, juxta Pagium, die 11 Augusti, juxta Coustantium vero sub exitum Julii a. 440.

§ II. Scripta Xysti papæ.

Epistolæ ejus superstites scriptæ sunt : I et II ad Cyrillum Alexandriæ episcopum, ser. medio anno 432. Nonnisi ex interpretatione Græca nobis transmissæ sunt, Latine Cotelerius vertit, qui etiam observat priorem, etsi soli Cyrillo inscriptam, revera encycliam fuisse. III, ad eundem, ser. a. 433. IV, ad Joannem episcopum Antiochenum, ser. eodem anno. V, ad Perigenem Corinthiorum episcopum, ser. anno 435. VI, ad synodum Thessaloniciæ congregandam, ser. ut et sequens a. 435. VII, ad Proclum Constantinopolitanum episcopum, ser. cum sequenti a. 437. VIII, ad totius Illyrici episcopos.

Deperditarum, quas tum ante pontificatum, tum eo durante scripsit, notitiam præbet Constantius (a). Huic autem Xysto a Jacobo Salanio primum tributi sunt, post etiam a Joanne Garnerio adjudicati, libri tres, de divitiis, de malis doctoribus et de operibus fidei, et de castitate; sed fatendum est eos conjectura magis, quam ullo probabili argumento niti. Idem vero Joannes Garnerius admodum proluxa dissertatione ad Opera Marii Mercatoris id egit (b), ut libros *Hypomnesticon* apud Augustinum in appendice tomi X ed. Benedictinorum vulgatos Xysto huic assereret. Sed refellit eum Natalis Alexander sæc. v, pagg. 49 sq. *Gesta de Xysti purgatione et Polychronii Hierosolymitani episcopi accusatione, ipsius Xysti jussu collecta*, quæ Petrus Crabbius in conciliis a se editis primum evulgavit, non solum horrido ac barbaro sermone, sed innumeris etiam in historicam veritatem peccatis inficetum impostorem producit. Constantius ex eadem officina prodiisse suspicatur, qua Sinuessanæ synodi sub Marcellino, Romanæ sub Sylvestro et Liberio gesta, de quibus suis ille locis acutissime et doctissime disseruit, proensa fuerint, nempe Symmachii papæ temporibus et in gratiam judicii, quod Romana synodus ineunte sæculo vi de causa hujus pontificis protulit. Itaque hæc fraus longe Isidori Mercatoris impostoris est antiquior, qui tamen ipse minime otiosus fuit, sed Xysto III affinxit *Epistolam ad Orientales*, cui et criminationis Bassi et purgationis Xysti fabulam inseruit, sed quidquid ibi disserit, illud ex uno Anastasio vulgato seu pontificali libro mutuatum esse monet Constantius.

§ III. Editiones scriptorum Xysti.

Ante *Baronium* nihil litterarum genuinarum Xysti prostabat. Isidori fetum ediderat *Merlinus* et iterum *Crabbius*, fortasse in Romanam quoque *Epistolarum Decretalium* collectionem receptus fuit. Qua absoluta demum duas epistolas, III scilicet et IV, e mss. exemplaribus Vaticanis nactus est *Antonius de Aquino* et cum *Baronio* communicavit, qui in *Annalibus* ad annum 453 eas proposuit. Post longum satis intervallum quatuor novas V, VI, VII, VIII, in iisdem bibliothecæ codicibusprehendit *Lucas Holstenius* easque luci dedit card. Barberinii in *Collectione Bipartita Romana* ex schedis Holstenii post obitum ejus edita. Tandem reliquas duas invenit *Cotelierius*, sed Græcæ tantum. Quocirca de suo ille in Latinum vertit, et in *Monumentis Eccl. Græcæ* imprimi curavit, easdemque repræsentarunt *Baluzius* et *Harduinus*. Omnibus denique emaculandis et illustrandis manum admovit *Constantius*, quem sequitur *Gallandius*.

SÆCULO XVI.

1525. *Parisiis; in-fol.* Sixti papæ decreta, i. e. *Epistola ad Orientales* ab Isidoro Mercatore confecta; in *Jac. Merlini Conciliis* T. I; editionis alterius (*Colo-*

niæ a. 1550, in fol.) folio cXLVI—cLVXXXVII; et *tertiæ* (*Parisiis*, 1555, in-8°) folio cc—ccci.

1558. *Coloniæ, apud Patrum Quentel; in-fol.* Decreta Sixti papæ III, seu *Epistola ad Orientales*; in *Conciliis Petri Crabbe*, T. I, fol. cccxvii—cccxx. Item *Collectiones Sixti papæ de Exurgatione sua, quas collegit impetitus a Mariniano et Basso*, fol. cccxxi—cccxxv.

Hæc est prima editio *Exurgationis* illius Xysti et *Polychronii*, quam Petrus Crabbius in duobus vetustis, admodum mendosis ac depravatis exemploribus deprehendit. Quæ cum horrida quadam barbarie ita inter se concordarent, ut dissiderent maxime verborum sententiarumque singularum varietate, ille non modo non indignum existimavit utriusque textum, nulla facta mutatione, duabus columnis repræsentare, sed utriusque discrepantias etiam conjecturæ ope componere et ad saniorum sensum politiorumque orationem reducere nisus est. Atque hæc, quam ipse conflavit narratio, medium inter utrasque columnas locum occupat.

1589. *Parisiis; in-fol.* Sixti III P. M. Liber de divitiis; ejusdem *Epistola de malis doctoribus et operibus fidei, et de judicio futuro*; ejusdem Liber de castitate ad quemdam vere Christianum; in *Bibl. PP. Bign.* secundæ ed. tomo V.

1591. *Romæ; in-fol.* Sixti papæ III *Epistola ad Orientales*; in *Collectione Epistolar. Decret. Pontif. Rom; Ant. Card. Carafæ*. T. I.

1594. *Romæ, e typogr. Vat.; in-fol.* Sixti papæ III *Epistole duæ, videlicet: 1° ad Cyrillum Alexandrinum de amoto Nestorio et damnatis ejus hæresibus, gratulatoria; 2° ad Joannem Antiochenum ejusdem argumenti*; ex Vaticano codice editæ in *Baronii Annalibus* ad a. 453, num 12-21 tom. V; ed. *repetitæ* a. 1607, pag. 655-57; ed. *Coloniæ Agr.* 1624, pagg. 718, 719; ed. *Mansianæ* tom. VII, 451-55. *Acta Exurgationis Sixti* juxta mendosum exemplar habes ibidem num. 52 seq.

SÆCULO XVII.

1606. *Coloniæ Agripp.; in-fol.* Vita, *Epistolæ et Decreta Sixti papæ III*; in *Conciliis Sev. Bini*, T. I, fol. 922-26. Nempe duæ insunt ex *Baronio* et *epistola ad Orientales*. *Acta Exurgationis Sixti* juxta ed. Crabbei edita sunt fol. 928-929.

1618. *Coloniæ Agr.; in-fol.* Sixti papæ III Liber de divitiis, malis doctoribus et castitate; in *M. Bibl. PP.* tom. V, p. 11.

1644. *Parisiis, e typogr. Regia; in-fol.* Vita, *Epistolæ et Decreta Sixti papæ III*, cum notis *Sev. Bini*; in *Coll. Regia Conciliorum* T. VII, pagg. 1-12.

1662. *Romæ, typis Jac. Dragondelli; in-8°.* Xysti papæ III *Epistolæ quatuor* e eodd. Vaticanis recens erutæ, videlicet: 1° *ad Perigenem Corinthiorum episcopum*; 2° *ad universos episcopos synodo apud Thesalonicensem congregandos*; 3° *ad Proclum*; 4° *ad mi-*

(a) Hanc notitiam vide infra. EDIT.

(b) Habetur hæc dissertatio Garnerii in nostro paulo superiori tomo XLVIII, ad opera Marii Mercatoris. EDIT.

versos episcopos per Illyricum consistentes; inter Acta A Synodi Rom. sub Bonifacio II a Luca Holstenio producta in *Collectione Bipart. Rom.* part. 1 pag. 90 sqq. 1644 et 1654. Parisiis; in-fol. Sixti III P. ascriptus Liber de divitiis et Epistola de malis doctoribus, operibus lidei et de iudicio futuro; item Liber de castitate ad quemdam vere Christianum; in *Bibl. PP.* T. V.

1671. *Lutetiæ Parisiorum*; in-fol. Vita, Epistolæ et Decreta Sixti papæ III; in *Conciliis Labbei et Cossartii* T. III: videlicet: 1° ad Cyrillum inter Acta conc. *Ephes.* part. III, cap. 41, pagg. 1175; 2° ad Joannem Antiochenum, ibidem pagg. 1178, et iterum pagg. 1261, 1262; 3° ad Orientales, pagg. 1263-65. Ibidem incipiunt Acta expurgationis et accusationis *Polychronii* juxta tres Crabbei editiones usque ad pagg. B 1283.

1677. *Lutetiæ Parisiorum, apud Franc. Muguet*; in-4°. Xysti papæ Romæ, successoris Cœlestini, ad Cyrillum Epistolæ duæ, ex codicis ms. Colbertino recens editæ Græce cum Latina versione editoris *Joan. Bapt. Cotelerii* in *Monum. Eccl. Gr.* T. I, pagg. 42-47. Incipit prior *Lætatus sum*, alter *Gratiam habentes Dea*.

1677. *Lugduni*; in-fol. Sixti III P. M. Liber de divitiis, Liber de castitate, et Epistola de malis doctoribus, quæ perperam pridem eidem tribuuntur; in *Max. Bibl. PP.* T. VII.

1683. *Parisiis, apud Franc. Muguet*; in-fol. Xysti papæ Epistolæ duæ: ad Cyrillum a Cotelerio Gr. et Lat. editæ; in *nova Conciliorum Collectione Stephani C Baluzii* T. I, pagg. 657-62.

SÆCULO XVIII.

1713. *Parisiis, e typogr. Regia*; in-fol. Xysti papæ III Epistolæ tres ad Cyrillum Alexandrinum, quarum duæ posteriores Gr. Lat. a Cotelerio editæ; et una ad Joannem Antiochenum; in *Harduini Conciliis* T. I, pagg. 1707-1714.

1721. *Parisiis*; in-fol. S. Xysti III papæ, Epistolæ

et Decreta, undequaque collectæ et chronologicè ordinatæ, insuper notis criticis et historicis et admonitionibus illustratæ a *Petro Constantia*, in *Epistolis Pontif. Rom.* T. I, pagg. 1229-72. Insertæ sunt: 1° post secundum, *Epistola Joannis Antiocheni ad Xystum*, Gr. Lat. ser. circa a. 453, et ibidem; 2° *epistola Eutherii Thyansenis episcopi et Helladii Tharsensis ad eundem*, ser. eodem anno. Accedit a pagg. 1275 ad 1280 *Natitia reliquorum scripturarum, quæ ad Xystum attinent*, et in *Appendice* hujus tomi *Gesta Expurgationis Xysti* cum notis et admonitione pagg. 111-124. Atque in his omnis hæc præstantissima *Constantii* opera subsistit. Ex præfatione quidem discimus, magnam adhuc partem ejus in mss. autographis beati auctoris latere, et sperabamus, si non omnem laudati viri lucubrationem aliquis ex congregatione Maurina foras daturus esset, fore tamen, ut in progressu operis splendidissimi, quod nuper Patres isti inchoaverant, collectionem dico omnium Galliæ Conciliorum Sirmondiana longe auctiorem et ornatiorem, ea saltem pontificum Romanorum monumenta, quæ ad Gallicanam Ecclesiam pertinent, quæ sane nec pauca sunt, nec minimi momenti, Constantii manu perpolita prodirent. Sed fefellerunt, immo abruperunt spem jucundissimam turbulentissima, in quæ nunc Gallia incidit tempora.

1761. *Florentiæ*; in-fol. Vita, Epistolæ et Decreta Sixti papæ III; in *Collectione ampliss. Concilior.* curante *Mansio* T. V, pagg. 1150-1156. Scilicet duæ priores epistolæ non hoc loco, sed inter Acta concilii *Ephesini* exscriptæ sunt. Succedunt hic a pag 1162 *Acta Expurgationis*, etc.

1773. *Venetiis*; in-fol. S. Xysti III papæ Epistolæ et Decreta, quibus nonnulla intexta ad eundem sanctum pontificem pertinentia ex editione V. C. *Petri Constantii*; in *Bibl. PP. et SS. Vet. Eccl. Andreæ Gallandii* T. IX, pagg. 518-552. Additæ sunt notæ ex *Constantio* selectæ, accessitque capite 19 *Præleg.* dissertatio de Xysto.

XYSTI III PAPÆ EPISTOLÆ ET DECRETA,

Quibus nonnulla intexta

AD EUMDEM PONTIFICEM PERTINENTIA.

(Ex edit. Epist. Rom. Pont. P. Constantii, apud Gallandium Vett. Patr. Bibl. tom. IX.)

MONITUM IN DUAS EPIST. SEQUENTES.

1. E Græco exemplari Regiæ bibliothecæ primum a Joanne Baptista Cotelerio erutæ, Latinitate donatæ ac Monumentarum Græcorum tomo I vulgatæ sunt illæ epistolæ. Eisdem subinde Steph. Baluzius in nova collectione conciliorum pag. 658 recudi curavit. Ambæ dubio præced. Latine, præsulum Romanorum more, scriptæ sunt, licet earum Græca tantum

D interpretatio ad nos pervenerit. Utramque vero statim ab ordinatione Xysti conscriptam esse liquet, adeoque anno 452, aut circa initium Maii, si non falsa est vulgaris de die ordinationis hujus papæ sententia, aut circa exitum Julii, si Pagii opinio preferenda est. Utraque satisfacere aggreditur Xystus litteris quas Cyrillus et alii Orientales episcopi, pro componenda Orientis pace, ad decessorem ipsius Cœlestinum per legatos miserant. Ideo forsitan prima non